

Voor Clarenburg 7

Een 110-jarige 100 jaar in een 328-jarige

Dit jaar „viert“ het huis Voor-Clarenburg 7 de honderdste verjaardag van de vestiging aldaar van boekbinderij F. H. Danner. Dit was één van de aanleidingen tot het onderwerp. Een andere was het feit dat er straks geen 101e verjaardag te vieren zal zijn: de heer Danner moet verhuizen naar de Croeselaan, en de toekomst van het huis is thans onzeker, beide in verband met plannen rondom het Achter-Clarenburg die, voor zover bekend, nog geen duidelijke vorm hebben aangenomen. Het is te hopen dat tijdig de waarde van het huis en zijn omgeving als stadsbeeld en als leefruimte erkend zal worden. Een peilverhoging is hier zeker noodzakelijk.

Afbraak en vervanging door nieuwbouw is echter daarvoor niet de enige of beste oplossing. Door overdracht aan het Monumentenfonds bijvoorbeeld zou een beter effect te bereiken zijn, want juist hier, op de grens van Binnenstad en H.C., is duidelijkheid van het binnenstadskarakter van groot belang.

Omgeving

De even fascinerende als ongebruikelijke trechtervorm van het Voor-Clarenburg vraagt om een diepgaander historisch onderzoek dan in dit verband mogelijk was, maar iets over de geschiedenis van deze omgeving is hier wel op zijn plaats. De samenhang met het huis Clarenburg eist een grote stap terug in de tijd. Het Achter-Clarenburg, dat samen met de Springweg een oude handelsweg en -nederzetting (Springwijk) vormde in de eeuwen rond het jaar 1000, was in die tijd een veel belangrijker stadsgedeelte dan de Oudegracht, die toen voor het grootste deel nog niet bestond.

Op het eind van de elfde eeuw werd de kapittelkerk van St. Marie gesticht, die met zijn immuniteit, het daarbij behorende grondgebied, de oude route doorsneed. Daardoor ontstond de Mariastraat als omlegging. Pas na de twaalfde eeuw ging de opkomende Oudegracht steeds meer domineren. Dit verklaart waarom men aan het thans doodlopende Achter-Clarenburg, waar men dit eigenlijk niet zou verwachten, een aantal zeer vroege belangrijke stenen huizen vindt. Van de Schaffenburg, waarvan kortgeleden waarschijnlijk de restanten in de bouwput van V en D teruggevonden zijn, is weinig bekend. Van het huis Clarenburg daarentegen veel meer (zie artikel van dr. A. J. van de Ven). Dit huis, dat na de hervorming als schuilkerk St. Maria Minor (opvolger van de Buurkerk) gebruikt werd, herbergt thans nog steeds de daaruit voortgekomen oud-katholieke kerk. Het gaf zijn naam aan een in de middeleeuwen belangrijke familie en aan twee straten. Was het Achter-Clarenburg een reeds lang bestaande weg, het Voor-Clarenburg werd pas in de vijftiende of zestiende eeuw aangelegd, en wel in de voortuin van het huis Clarenburg (dit verklaart misschien ook zijn breedte en vorm).

In 1382 vestigde Jan van Clarenborch een rente „opten hof die gheleghen is voerder husinghe tot Clarenborch ende opter husinghe daerangheleghen ter Backerstege waert“.

In die tijd is het dus nog tuin, met aan de kant van de Steenweg een huis erin of ernaast. Het schijnt dat de naam Voor-Clarenburg pas in de zeventiende eeuw opkomt (zestiende eeuw: Molstraat) en dat daardoor, als vorm van tegenstelling, de eigenlijk onlogische naam Achter-Clarenburg ontstond.

ACHTER CLARENBURG

7

5

3

1

LANGE ELISABETHSTRAAT

Het huis

Dit huis, dat door zijn monumentale verhoudingen het straatbeeld in sterke mate beheerst, bestaat uit verschillende onderdelen. Op een zestiende-eeuwse kelder staat het hoge zeventiende-eeuwse voorhuis, met schuin daarachter een achttiende-eeuwse „tuinkamer”, een negentiende-eeuws achterhuis, een in de twintigste eeuw volgebouwde tuin en een middeleeuwse gang met poortje in de Korte Elisabethstraat.

Blijkens een akte van 3 oktober 1604, waarin Cornelis Ghijsbertsz van Cuylenborch bekent dat „*de muyr van de cameran staende alhier binnen Utrecht omtrent Clarenborch ende responderende op zijns comparanten erve ende voorts aen den ganck, daer hij comp. zijn uytganck heeft teghen het oude weeshuys over, van voren tot achteren*” aan het Weeshuis toebehoort, was deze Van Cuylenborch in die tijd de bewoner/eigenaar van de voorganger van het huidige voorhuis, waarvan thans nog de kelder over is, en hoorde de gang bij dit huis. In 1642 wordt Aert van Culenborch, lid van de Staten's lands van Utrecht, door de Stad vereerd met „*een dubbelt glas*” met het stadswapen, voor „*in sijn huysinghe bij Clarenborch*”. Waarschijnlijk is dit hetzelfde huis als in het voorgaande bedoeld werd, en is hij de zoon en/of erfgenaam van Cornelis Ghijsbertsz. Kennelijk kreeg deze Aert, mede door zijn functie, behoefte aan een fraaier en groter huis, want in 1643 wordt bij de vroedschap een verzoek ingediend om zijn bouwplannen goed te keuren.

Overeenkomstig een nieuwe bouwverordening, die het jaar daarvoor ingesteld was om in geval van nieuwbouw allerlei verbeteringen te kunnen bevorderen in de stad, werden „*s Vrijdaechs den XXI Aprilis*” door de vroedschap een aantal deskundigen „*geauthoriseert totte roynghe ende Ordonantie der timmeringe van de huysinge des heeren Cuylenburchs op den hoek der strate over Clarenburch*”. En blijkens resolutie van vier dagen later: „*s Dynsdaechs den XXV Aprilis*. Gehoort het rapport vande Heeren Gecommitteerden die oculaire inspectie genomen hadden, *Is d'heere Cuylenburch geconsenteert de versochte extentie sijns getimmers tegen over de huysinge Clarenburch, mits aende westsijde geen ijsere tralie stellende, ende de fundamenten doende leggen ten overstaen vande heeren Cameraers*”, werden zijn plannen met een kleine wijziging goedgekeurd

en kon de heer Van Cuylenburch beginnen met de bouw van het thans in grote lijnen nog geheel aanwezige voorhuis.

Frontons

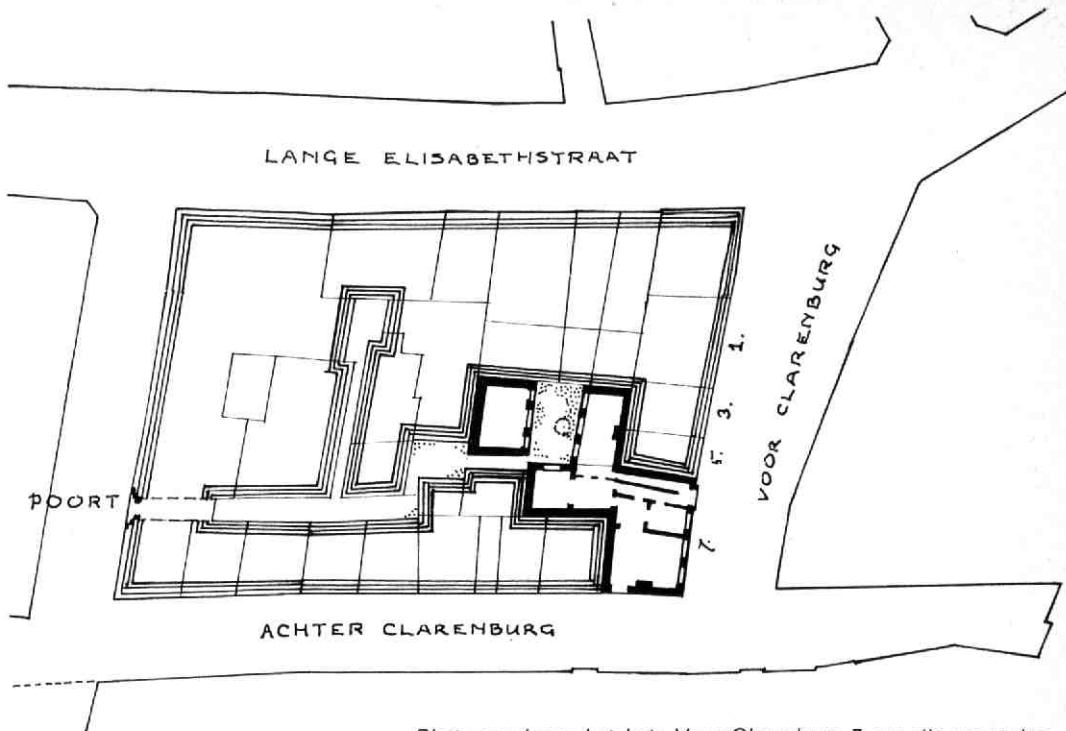
Volgens mededeling van de heer Danner zijn een tijd geleden bij een proefontpleistering zandstenen frontons boven de ramen te voorschijn gekomen, die de gevel een voornaam karakter moeten hebben gegeven. (In de tekening zijn deze gestippeld aangegeven). Verder vindt men uit deze tijd in het interieur de gedeeltelijk weggewerkte balkenplafonds.

Wat betreft de hierbij behorende sleutelstukken zijn er, behalve houten van een duidelijk zeventiende-eeuws type, twee zeer merkwaardige zandstenen exemplaren met grote, typisch zeventiende-eeuwse koppen, in wat vroeger de mooie kamer zal zijn geweest. Hiervan bestaan, voor zover mij bekend, maar twee andere voorbeelden in Utrecht (poort Paushuize en Drift 19). Verder vindt men binnen een sterk gewijzigde oude schoorsteen met een merkwaardig triglyfenfries.

Het is mogelijk dat het huis hierna in de Cuylenburg-familie bleef tot het eind van de achttiende eeuw. Want in 1782 wordt het huis met tuin verkocht uit de boedel van Maria van Cuylenburg, die gehuwd was met Jan Huybert van Isendoorn, aan Dirk de Rooy (hierbij wordt weer de reeds vermelde vrije uitgang in de Korte Elisabethstraat genoemd).

In 1810 wordt het, nadat het eerst nog van Dirk op Arnoldus de Rooy is overgegaan (notaris en secretaris van en wonende te Achttienhoven), door deze voor f 1890,— verkocht aan Christiaan van Veen en Simon Dulmerhorst. Het is inmiddels van een huisnummer voorzien: Wijk D 221.

Uit de bewaard gebleven eigendomsopgaven blijkt echter, dat ten overstaan van *Martinus Croes, Keizerlijk Notaris, residerende te Utrecht, Arrondissement Utrecht, Departement van de Zuiderzee* (...) de Heer Christiaan van Veen, Timmerman, wonende voor Clarenborg binnen de stad Utrecht Wijk D. numero twee honderd vier en twintig” (thans Voor Clarenburg no 1.). „*En de Heer Simon van Dulmerhorst, Havenmeester woonachtig te Utrecht voornoemd onder de Linden Wijk A. numero negenhondert en dertig, tesamen eigenaren*” reeds in 1812 „*aan den Heer Gerrit van Golsteijn, Lombaardhouder, mede binnen de stad Utrecht voor-*

Plattegrond van het huis Voor-Clarenburg 7 en zijn omgeving.

noemd woonachtig voor Clarenburg Wijk D. numero twee hondert een en twintig" hebben doorverkocht „Zekere huizinge, erve en grond met zijn tuin, staande en gelegen binnen de Stad Utrecht op de hoek voor Clarenburg aan de Westzijde, alwaar voor Jacobus Kootwijk en achter de weduwe Jacobus la Maire, naast gehuist en gelegen zijn, Wijk D. numero twee hondert een en twintig; dit met al datgene daar in, van wegens de verkopers, aard en nagelvast is". Dan volgen een aantal koopvoorwaarden en de prijs: „voor eene somma van 4200 Franken (of 2000 gulden hollandsch)" exclusief alle bijkomende kosten.

De koper erkent alle sleutels en eigendomspapieren te hebben ontvangen. In de loop van de negentiende eeuw zal de voorgevel van het huis gepleisterd en de raamindeling gewijzigd zijn. Aan de achterzijde werden stukken bijgebouwd en in de zijgevel aan Achter-Clarenburg werd een deur gemaakt.

In 1856 werd het huis door Johan Christiaan Frijlink voor f 4300,— gekocht van de kinderen en erfgenamen van Gerrit van Golstein. Hij nam er een hypotheek op, maar bleef als schuldenaar nalatig, waardoor na verscheidene bezoeken van de deurwaarder tenslotte in 1860 tot openbare

verkoop werd overgegaan. Het wordt dan gekocht door „Johannes Mattheus van Kempen, Ridder in de Luxemburgse Orde van de Eikenkroon, fabrikant in gouden en zilveren werken, wonende op den Huize Berbice onder Voorschoten nabij Leijden" voor f 5500,—.

In 1864 gaat het naar de Amsterdamse makelaar Hendrikus Romijn Paulusz.

In Den Haag is een paar jaar daarvoor (1861) door de heer F. H. Danner een boekbinderij begonnen aan het Spui. Van het begin af aan werkte hij vooral voor de spoorwegen. Toen echter in 1871 door de reorganisatie van de Staatsspoorwegen de administratie naar Utrecht verhuisde vanwege de centrale ligging, moest de heer Danner met zijn werk meeverhuizen, en vestigde hij zich in het pand Voor-Clarenburg 7.

Aldaar heeft het bedrijf zich steeds uitgebreid. De verbouwingen die hiervan een gevolg waren, zijn ten dele in het gemeentearchief te volgen aan de hand van bouwtekeningen. Nadat deze boekbinderij precies een eeuw lang een vertrouwd begrip is geweest in deze omgeving, zal nu onder de kleinzoon van de oprichter het bedrijf verhuizen. Het is te hopen dat de geschiedenis van het huis hiermee niet afgelopen zal zijn.

A. F. E. Kipp